

ПОЛІТИЧНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

ГЛАДКИЙ В.В., магістр права, асистент,
ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна академія управління персоналом»
Навчально-науковий інститут права ім. князя Володимира Великого

Дискусія про необхідність децентралізації влади в Україні розпочалася в академічних колах, а також у широких колах експертів-практиків фактично з моменту відновлення незалежності нашої держави. Однак, крім декларування необхідності реалізації відповідної реформи в Україні, необхідні зміни в цій сфері до сьогоднішнього дня практично не спостерігалися. На думку проф. О.В. Скрипнюка, тривала невирішеність питання здійснення децентралізації влади в Україні обумовлена безліччю об'єктивних і суб'єктивних причин [1, с. 23]. У той же час, звернемо увагу на те, що до децентралізації влади Україну підштовхували, як її міжнародні донори і кредитори, так і внутрішні опоненти існуючої моделі розподілу влади, зокрема, місцеві органи влади, а також еліти, котрі виявилися нездатними встановити контроль над центральною владою і за власним сценарієм сформувати структуру кланового капіталізму в державі [2]. Це не може не викликати здивувань: чому, настільки різні суб'єкти вимагали та вимагають від однієї й тієї ж самої держави єдиного? Насправді, відповідь на це питання криється в тій обставині, що: (1) фактичне осмислення поняття «децентралізація» вкрай ускладнене тим, що в теорії на даний момент існує безліч різних методико-теоретичних підходів до розуміння зазначеного терміну, який, до всього іншого, також має безліч однаково вживаних у науковому обігу синонімів [3, с. 35]; (2) дії, процеси та явища практично завжди мають дві «сторони медалі», одна з яких задовольняє потреби одних, а друга – інших (наприклад, демократію у пануючого класу вимагають як законослухняні громадяни, так і злочинці, оскільки, кожен з них бачить в цьому політичному режимі ті чи інші можливості, переваги для реалізації власних інтересів).

Незважаючи на низку різноманітних підходів до визначення поняття «децентралізація», слід погодитися, що в загальному сенсі даним терміном позначається зміна повноважень центрального органу влади щодо прийняття рішень на місцевому рівні, які переміщуються у виняткову компетенцію місцевих органів влади [4, с. 100]. Таким чином, децентралізація – це благо для держав, котрі, вибудовуючи все більшу демократію відповідним чином, є при цьому спроможними захистити баланс закону, права і народовладдя, уникаючи подальшої криміналізації суспільства (зокрема, у вигляді зростаючого екстремізму і сепаратизму), поглиблення та розширення андеркласу у державі [5, с. 36–37, 44–45], а також уникаючи можливості перетворитися в квазідемократичну неправову державу.

Оскільки децентралізація з об'єктивних причин вважається благом, але не для всіх держав, спробуємо відповісти на питання: чи припустимо здійснення децентралізації влади в сучасній Україні? При цьому, на нашу думку, необхідно враховувати рівень розвиненості держави, її політичну стабільність, а також рівень корумпованості цієї держави, наявність у неї природних ресурсів (в контексті «ресурсного прокляття») та міру їх пропорційної зосередженості в різних регіонах держави, які виступають умовно самостійними (незалежними від політичного центру) суб'єктами.

Звернемо увагу на те, що на це питання також звертають увагу й інші вчені. Приміром, проф. О.В. Скрипнюк, вказуючи на переваги децентралізації та її безальтернативність для України, застерігає, що в умовах нинішньої політичної нестабільності, економічної та соціальної кризи, зовнішньої агресії децентралізація може призвести до поглиблення наявних та появи нових негативних тенденцій у розвитку держави й суспільства [1, с. 24]. Тобто, на думку вченого, поточні кризові явища, які спостерігаються в Україні, не виключають необхідність здійснення децентралізації; єдиним висновком з цього є лише необхідність врахування можливих наслідків відповідної реформи. У свою чергу проф. В.А. Предборський звертає увагу на те, що «проведення реформи децентралізації в умовах існування тіньових механізмів

автономності місцевої влади може призвести лише до поглиблення, значного подальшого укорінення тінізаційних процесів, зростання, поширення закритості, клановості місцевої влади тощо» [6, с. 4]. Вважаємо, що висновки проф. Предборського є більш ніж очевидні і не можуть бути проігноровані у визначенні можливості здійснення масштабної децентралізації в Україні. У той же час, необхідно звернути увагу, що зазначений аспект є лише фрагментом розглянутої проблеми, а її корінь безпосередньо сконцентрований в тому феномені, який проф. М.Л. Росс позначив як «ресурсне прокляття».

Отже, з огляду на існуючі кризові явища в сьогочасній Україні, вважаємо, що здійснення децентралізації влади в Україні дозволить зменшити ризики становлення авторитаризму в Україні, однак, спричинить укрупнення та посилення влади регіональних кланів, що вдало скористаються перевагами, зокрема, децентралізації бюджету у боротьбі за вплив на центр у майбутніх президентських та парламентських виборах.

Література

1. Скрипнюк О.В. Децентралізація влади як чинник забезпечення стабільності конституційного ладу: теорія й практика // Віче. 2015. № 12. С. 22–24.
2. Hladky V.V. The Manifestation of Corruption in Eastern Europe // Traektoriâ Nauki = Path of Science. 2018. Vol 4(1). P. 4001–4012. DOI: 10.22178/pos.30-5.
3. Barrett B.F.D. Decentralization in Japan: Negotiating the Transfer of Authority // Japanese Studies. 2000. Vol. 20(1). P. 33–48.
4. Hofman, B., Kaiser, K., Schulze, G. Corruption and Decentralization. Decentralization and Regional Autonomy in Indonesia // Decentralization and Regional Autonomy in Indonesia. Implementation and Challenges / C.J.G. Holtzappel, M. Ramstedt (Ed.). Pasir Panjang: ISEAS Publishing, 2009. P. 99–113.
5. Гладкий В.В. Бедность, нищета и криминализация общества // Актуальные научные исследования в современном мире. 2017. № 6(26), Ч. 6. С. 35–55.
6. Предборський В.А. Децентралізація влади: загроза посилення тінізаційних трендів // Формування ринкових відносин в Україні. 2016. № 2(177). С. 3–6.